

176573

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DENETİCİ HEMŞİRELERİN DENETİME İLİŞKİN
BİLGİLERİNİN SAPTANMASI

HEMŞİRELİK HİZMETLERİ YÖNETİMİ PROGRAMI
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

AYSEL ABBASOĞLU

ANKARA — 1985

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DENETİCİ HEMŞİRELERİN DENETİME İLİŞKİN
BİLGİLERİNİN SAPTANMASI

HEMŞİRELİK HİZMETLERİ YÖNETİMİ PROGRAMI
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

AYSEL ABBASOĞLU

Rehber Öğretim Üyesi : Prof. Dr. Nebahat Kum

ANKARA - 1985

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No.</u>
I. GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Önemi	10
B. Araştırmanın Amacı	10
II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	11
A. Araştırmanın Şekli	11
B. Araştırmanın Yapıldığı Yer	11
C. Örnek Seçimi	13
D. Verilerin Toplanması	13
E. Verilerin Değerlendirilmesi	14
III. BULGULAR VE TARTIŞMA	15
IV. SONUÇ VE ÖNERİLER	40
A. Sonuçlar	40
B. Öneriler	42
V. ÖZET	43
KAYNAKLAR	44

EK

TABLÖLAR

<u>TABLO</u>		<u>Sayfa No.</u>
1	Denetici Hemşirelerin Tanıtıcı Özellikleri	15
2	Denetici Hemşireler İçin Gerekli Olan Deneyim Süreleri	17
3	Denetici Hemşireler İçin Gerekli Olan Eğitim Düzeyleri	18
4	Denetici Hemşireler İçin Gerekli Olan Eğitim Programları	19
5	Denetici Hemşirelerin Denetim Sırasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Dağılımı ..	20
6	Denetici Hemşirelerin Denetim Sırasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Çözüm Yollarının Dağılımı	22
7	Denetici Hemşirelerin Niteliklerine Göre Dağılımı	23
8	Denetici Hemşirelerin Aldıkları Bilgi Puanları	27
9	Denetici Hemşirelerin Yaşa Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı	28
10	Denetici Hemşirelerin Eğitim Durumlarına Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı	29

TABLOSayfa No.

11	Denetici Hemşirelerin Meslekteki Deneyimlerine Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı	30
12	Denetici Hemşirelerin Deneticilik Görevlerindeki Deneyimlerine Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı ...	31
13	Denetici Hemşirelerin Çalıştıkları Hastanelere Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı	32
14	Denetici Hemşirelerin Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Hastanelere Göre Dağılımı	35
15	Denetici Hemşirelerin Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Hastanelere Göre Dağılımı (Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Hariç)	37
16	Denetici Hemşirelerin Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Hastanelere Göre Dağılımı (Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Dahil)	38

I. GİRİŞ

Yönetim, temelde kurumların amaçları doğrultusunda hizmet verme sanatıdır. Ancak, bu hizmet süreci içinde yöneten ve yönetilen kişilerin özellikleri mesleki bilgi ve becerileri yönetimi etkiler. Sosyal bir sistem olan hastaneler değişik meslek gruplarının belli bir amaca yönelik hizmet verdikleri kurumlardır. Her tür işletmede olduğu gibi burada da araç-gereç ve insandan oluşan iki ana unsur vardır ve bu unsurlar arasında çeşitli ilişkiler mevcuttur. Hastanelerin özelliği insana önem vermesi, insanlar ve gruplararası ilişkileri benimsemesi, insanı herşeyin üstünde tutma çabasıdır ki bu da yönetimin ana unsurlarından biridir.

Birçok yazara göre yönetim "İnsanları yönetme sanatı", bireyler arasındaki ilişkileri düzenlemek suretiyle örgütlerin ve örgüt mensuplarının amaçlarını gerçekleştirme çabası olarak tanımlanır (5).

Yönetici ise yönetime ilişkin karar veren kişidir. Yönetim ve yöneticinin başarısı yönetim biliminin "Planlama, örgütlenme, yöneltme, koordine etme, denetleme ve değerlendirme" fonksiyonlarını bilmesine ve bunları uygulamasına, bilimsel verilerden yararlanma oranına bağlıdır (5).

Kurumların temel amacı üretimi en iyi şekilde yapmak ve kurumun hizmetini geliştirmektir. Hastanelerde değişik meslek grupları aynı amaca yönelik hizmet vermektedirler. Meslek grupları arasında iyi bir iletişim ve uyumlu çalışmayla bu hizmet istenen düzeyde olur. Bu da her bölümün kendi ve diğer bölümlerin görev, yetki ve sorumluluklarını bilmesiyle mümkündür. Hastanenin tıbbi ve idari hizmetlerinin genel yönetiminden hastane başhekimisi, genel yönetime bağlı olarak hemşirelik hizmetlerinin yönetiminden ise hemşirelik müdürü veya başhemşire ve ona bağlı denetici hemşireler sorumludur. Denetici hemşireler, hastanedeki hemşirelik hizmetlerini denetim görevini yüklenen kişilerdir. Hemşirelik hizmetleri denetiminden sorumlu olan kişiler; hemşirelik müdür muavinleri, başhemşire muavinleri ve gözetmen (supervisor) hemşirelerdir. Ancak, hemşirelik hizmetleri denetiminden sorumlu olan bu kişilerin, ülkemizde her hastanede tümü bir arada mevcut değildir. Denetici hemşireler hastanenin amaçları doğrultusunda hemşirelik bakım hizmetlerinin işleyişini, yönetimin fonksiyonlarından biri olan denetimi kullanarak kontrol eder. Marshall E. Dimock'a göre denetim; "Amaçların etkili biçimde ve planlanan süre ve şekillerde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin saptanması için yönetim tarafından kullanılan yöntemler" olarak tanımlanmaktadır (5).

Denetleme, yapılan işlerin belirli kural ve yöntemlere uygun biçimde yapılıp yapılmadığını gözleyerek, yönetimin öteki öğelerinin ne derece başarıya ulaştığını saptar.

maya yarar. Ayrıca denetleme, tarafsız eleştiri aracı olarak denetici hemşireleri kusur veya eksiklerini gidermeye, başarılarını arttırmaya özendirir (5,9).

Denetici hemşirenin kişisel özellikleri, yetenekleri, sorumluluğu altındaki elemanlarının kişilikleri, yetenekleri ve çalışma koşulları, denetimden beklenen yararı etkileyen genel faktörlerdir.

Denetici Hemşirenin Görevleri

Denetleme sayesinde hastanenin hemşirelik bakım hizmetlerinin saptanan amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmesi olanağı doğar. Hemşirelik hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu olan denetici hemşirelere denetlemeden beklenen yararların sağlanmasında görevler düşmektedir. Bu görevler şöyle sıralanabilir (2,3,4,6,7,8,11,12,13,14,15,16):

- Denetici hemşirenin öncelikle çalıştığı kurumun amacını bilmesi ve elemanlarının çalışma şekillerinden haberdar olması,
- Verim eksikliğine yol açan,örneğin; malzeme eksikliği, eleman yetersizliği ve eğitim eksikliği gibi sorunların saptanması ve bu sorunlara yönelik çözümlerin belirlenmesi,
- Denetici hemşirenin yeni bir uygulama hakkında elemanlarının görüşlerini alarak bu görüşleri değerlendirmesi,
- Denetici hemşirenin kendi yetki ve sorumluluklarının

bazılarını elemanlarına vererek tek başına iş görmesini sağlaması,

- Denetici hemşirenin, hemşirelikle ilgili kanun, tüzük ve yönetmelikleri bilerek elemanlarına bu konuda bilgi vermesi,
- Denetici hemşirenin, gerekli olan uygun aralıklarla elemanlarını denetlemesi ve değerlendirmesi,
- Denetici hemşirenin yalnız kendi elemanlarının görevlerini bilmekle kalmayıp, diğer bölümlerin de görev tanımlarını bilerek elemanlarına bu konuda bilgi vermesi,
- Denetici hemşirenin ekip çalışmasının önemine ve her bir elemanın ekip içindeki etkinliğinin korunması ve sürdürülmesi gereğine inanması, bu konuda uyum ve işbirliği sağlamak için gerekeni yapması,
- Denetici hemşirenin elemanlarını panel, seminer, konferans gibi meslekle ilgili faaliyetlere katılmak üzere yönlendirmesi,
- Denetici hemşirenin elemanlarına, hastalıkların tanınmasına, tedavisine ve bakımına ilişkin sorunların tartışılması için toplantılar düzenlemesi,
- Denetici hemşirenin, servis sorumlu hemşiresiyle birlikte elemanlarının ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda hizmet-içi eğitim programlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunması,

- Denetici hemşirenin elemanlarının hatalarını, eksiklerini uarması, bu konularda açıklamalarda bulunması ve eğitmesi,
- Denetici hemşirenin bir teşvik unsuru olarak elemanlarının başarılarını sözlü yada yazılı olarak ödüllendirmesi, özel yeteneklerini geliştirmesi böylece elemanlarının daha istekli ve verimli çalışmasını sağlaması. Buna karşılık kasıtlı, hatalı davranışların tekrarında cezalandırma yöntemlerini kullanması. Ancak; bazı literatürde korkutmak, tehdit ve cezalandırma gibi olumsuz yaklaşımlar denetimde tercih edilmezken, ödüllendirmenin istenen iş verimini elde etmede daha etkili olduğundan söz edilmektedir.
- Denetici hemşirenin kendi ekibiyle diğer sağlık personeli arasında olumlu ilişkiler kurulmasını sağlaması,
- Denetici hemşirenin iş verimini arttırmak için elemanıya olumlu ilişkiler kurarak mesleki rehberlik yapması,
- Denetici hemşirenin elemanın iş verimini etkileyecek kişisel problemlerini çözmeye yardımcı olması,
- Denetici hemşirenin, problemleri dinleyerek, çözümleme yolları araması,
- Denetici hemşirenin denetim sonucu, olayların ve ele-

manların değerlendirilmesini gerçekçi ve tarafsız olarak yapması, denetimde karşılaşılan sorunların rapor haline getirilip, kararların açıklanması ve daha sonraki çalışmaların planlanmasında bu kararların göz önünde bulundurulması.

Yukarıda sıralanan görevlerden yükümlü olan denetici hemşirenin, hemşirelik hizmetlerinde etkili bir denetim yapabilmesi için ve hemşirelik hizmetlerindeki verimin artırılmasına yönelik olarak uygulaması gereken bazı hususlar vardır. Bunlar, şu şekilde sıralanabilir (2,11,15):

- Denetici hemşirenin amacını önceden saptaması ve buna göre planını hazırlaması gerekir.
- Denetici hemşirenin daha önceki denetim sonuçlarını göz önünde bulundurarak denetim yapması gerekir.
- Denetici hemşirenin başarılı sonuçlar veren denetim yöntemlerini inceleyerek bu yöntemleri uygulama koşullarını araştırması ve seçeneklerini belirlemesi gerekir.
- Denetici hemşirenin, elemanlarıyla işbirliği yaparak uygun yöntemlerin denenmesini sağlaması ve denen yöntemlerin ürününün gözlenmesi sonucunda da değerlendirmesini yapması gerekir.
- Denetici hemşirenin, denetimde başarıya ulaşmak için yapıcı olması gerekir.
- Denetimin etkili olabilmesi için denetici hemşirenin

yönetim ve denetim konusunda bilgi ve becerilerinin yeterli olması gerekir.

- Denetici hemşirenin, geçmişteki deneyimlerden yararlanarak, gelecek hakkında planlar hazırlaması gerekir.
- Denetimin demokratik olması gerekir. Denetici hemşirenin sorunları ve amaçları açık olarak ortaya koyup, elemanlarının görüşlerini alarak katkılarını sağlaması gerekir.
- Denetici hemşirenin, elemanların denetime olan güvenini arttırmak için denetimi olumlu bir güdüleme ile yapması gerekir.
- Denetici hemşirenin, denetimi mesleki ilişkileri esas alarak yapması gerekir.
- Denetici hemşirenin, denetimde elemanların mesleki ve bazı kişisel sorunlarına çözüm yolu bulunmasında rehberlik ederek çözümleyici, fikirlerini alarak da birleştirici rol oynaması gerekir.
- Denetici hemşirenin, denetimde kişi hakları ve ilişkileri ile ilgilenmesi gerekir. Elemanların özlük hakları çalışmayı ve morali etkiler.
- Denetici hemşirenin, elemanlarının başarılı olmaları, işlerini sevmeleri ve yüksek moralle çalışabilmeleri için elemanlarıyla iyi ilişkiler içinde olması gerekir.

- Denetici hemşirenin elemanlarına destek olması ve onların birey olarak önemsendiklerini hissettirmesi gerekir.

Denetici Hemşirenin Nitelikleri

Etkin bir denetim için denetici hemşirenin elemanları tarafından benimsenmesi, elemanlarının güven ve saygısını kazanması gerekir. Bu da denetici hemşirenin bazı niteliklerinin olmasıyla mümkündür. Bu nitelikler şöyle sıralanabilir (1,2,4,7,8,11,12,15,16):

- Mesleki eğitim veren Meslek Lisesi veya Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu olmak,
- Mesleki bilgisinde yeterli olmak,
- Kılık, kıyafet ve davranışlarıyla çevresine örnek olmak,
- Kişilerarası ilişkilerde beceri sahibi olmak,
- Yönetimindekilere eşit muamele yapmak,
- Yerinde karar verebilmek ve tutarlı olmak,
- İyi bir gözlemci olmak,
- Sorunları çözebilme yeteneğine sahip olmak,
- İyi bir dinleyici olmak,
- Dengeli bir kişiliğe sahip olmak,
- Sır saklamasını bilmek,
- Eğitici ve öğretici olmak,

- İyi ahlak sahibi olmak,
- Yasaları ve yönetmelikleri bilmek,
- Hoşgörü sahibi olmak,
- Rehberlik edici özelliğe sahip olmak,
- Sorumluluk sahibi olmak,
- Disiplinli olmak,
- Kültürlü olmak,
- Mesleki deneyim sahibi olmak,
- Mesleki gelişmeleri izlemek ve yeniliklere açık olmak,
- Sözel ve yazılı olarak iyi bir ifade tarzına sahip olmak,
- Elemanların işle ilgili problemlerine eğilmek,
- Elemanlarını tanımak ve örgütün amaçlarını bilmek,
- Bedenen ve ruhen sağlıklı olmak,
- İnsan psikolojisini iyi bilmek, yapıcı eleştiri özelliğine sahip olmak,
- Liderlik özelliğine sahip olmak,
- Teşvik edici olmak.

Daha önce belirtildiği gibi denetici hemşirenin pek çok görevleri vardır. Ancak bu görevleri uygulamada bazı hususlara dikkat etmesi ve kişisel olarak bazı niteliklere sahip olması gerekir.

Denetici hemşirenin görevlerini bilmesi, bunları uygularken dikkat etmesi gereken hususları göz önünde bulundurması ve beklenen bazı niteliklere sahip olmasıyla etkin bir denetim ve iyi bir iş verimi sağlanabilir.

A. Araştırmanın Önemi

Denetici hemşirenin, denetim yaparken elemanına yararlı olması, öncelikle kendi görevinin bilincinde olmasına bağlıdır. Denetici hemşirenin, mevcut bilgi ve becerisini sürekli geliştirmesi halinde denetlediği grubun iş veriminin artabileceği, dolayısıyla hasta bakım standartının yükselmesine katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışma, hemşirelik hizmetlerinin amaçlarına uygun olarak beklenen düzeyde hasta bakımının verilmesi için, denetici hemşirelerin denetime ilişkin bilgilerini ortaya çıkarmak ve ortaya çıkan bu verilerden uygulamada yararlanmak açısından önemlidir.

B. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, denetici hemşirelerin denetime ilişkin bilgileri ve kendi görevleri hakkında bilgi düzeylerini saptamak amacıyla ile planlanmıştır.

II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A. Araştırmanın Şekli

Araştırma, denetici hemşirelerin kendi görevleri hakkında bilgilerinin saptanması amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

B. Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma, Ankara Belediye İl Sınırları içinde bulunan Üniversite ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı Hastanelerin tümünde ve Sosyal Sigortalar Kurumu Dışkapı Erişkin ve Çocuk Hastanelerinde yapılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı hastaneler, yatak sayısı, hemşire sayısı, çalışma şekli, yönetim şekli ve çalışan denetici hemşire sayısı tabloda gösterilmiştir.

HASTANELER	Yatak Sayısı	Hemşire Sayısı	Çalışma Şekli	Yönetim Şekli	Çalışan Denetici Hemşire Sayısı
ÜNİVERSİTE HASTANELERİ	Hacettepe Çocuk Hastanesi	350	159	Vardiya	Hemşire Müdürlüğü 6
	Hacettepe Erişkin Hastanesi	800	394	"	" 11
	A. Ü. Tıp Fak. Hastanesi	1200	200	★ Nöbet Vardiya	" 7
	İbni Sina Hastanesi	1286	244	"	" ***** 4
	Gazi Üniversitesi Tıp Fak. Hastanesi	200	85	** Nöbet Vardiya	" 3
DEVLET HASTANELERİ	Ankara Hastanesi	450	280	** Nöbet	Başhem- şirelik ***** 2
	Nümine Hastanesi	1790	610	** Nöbet Vardiya	" 6
	Yüksek İhtisas Hastanesi	392	330	Vardiya	" 8
	Dr. Zekai Tahir Burak (Ank. Doğumevi) Hast.	600	300	** Nöbet Vardiya	" 6
	Ahmet Andiçen Onkoloji Hastanesi	130	27	* Nöbet	" **** 1
	Rehabilitasyon Merkezi	200	51	** Nöbet	" **** 2
	Zübeyde Hanım Doğumevi	250	108	"	" 7
	Samî Ulus Çocuk Hastanesi	300	86	Vardiya	" 1
Sanatoryum Hast.	1200	188	* Nöbet	" 5	
SOSYAL SİGORTALAR KURUMU HASTANELERİ	Sos. Sig. Kur. Ankara Hastanesi	1000	250	*** Nöbet	" ***** 2
	Sos. Sig. Kur. Çocuk Hastanesi	200	64	"	" ***** 1
TOPLAM					72

* (20-08) olarak tutulmaktadır.

** (16-08) olarak tutulmaktadır.

*** Nöbet Sosyal Sigortalar Kurumunda 33 saattir.

**** Bu hastanelerde gece vardiyasında çalışan denetici hemşire yoktur.

***** Sigorta hastanelerinde gece denetimlerini nöbetçi servis sorumlu hemşiresi yaptığından bu kişiler araştırma kapsamına alınmamıştır.

***** Gece denetimlerini nöbetçi servis hemşireleri yaptığından bu kişiler araştırma kapsamına alınmamıştır.

C. Örnek Seçimi

Araştırmanın evrenini, araştırma kapsamına alınan hastanelerin tümünde denetim işleriyle sorumlu olan hemşirelik hizmetleri müdür muavinleri, başhemşire muavinleri ve gözetmen hemşireler (supervisor) oluşturmuştur. Tüm bu hastanelerde denetim hizmetiyle yükümlü olan 72 kişi bulunmaktadır. Verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmak için evreni oluşturan kişilerin hepsi örnek kapsamına alınmıştır. Evreni oluşturan hemşirelerin 2'si buldukları görevden ayrıldıkları için araştırma kapsamı dışında bırakılmışlardır.

D. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ve Ek'de verilen soru kağıdı ile toplanmıştır.

1. Soru Kağıdının Hazırlanması

Araştırmada kullanılan soru kağıdı, hemşirelerin denetime ilişkin bilgilerini ölçmek amacıyla değişik kaynaklardan ve deneyimlerden yararlanarak hazırlanmıştır.

I. Kişiyeye Özel bilgiler

1. Yaş
2. Eğitim durumu
3. Mesleki deneyimi

II. Denetime ilişkin bilgiler

1. Denetimin tanımı

2. Denetici hemşirenin nitelikleri
3. Denetici hemşirenin denetim sırasında karşılaşılabileceği olaylar hikaye tarzında yazılarak soru geliştirilmiştir.

Hazırlanan soru kağıdının geçerliliğini ve güvenilirliğini saptamak amacıyla ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonunda değişikliğe uğrayan sorular değiştirilerek soru kağıdı yeniden düzenlenmiştir.

2. Soru Kağıdının Uygulanması

Veri toplama aracı olarak kullanılan soru kağıtları araştırmacının kendisi tarafından uygulanmıştır. Etkileşimi önlemek amacıyla araştırma kapsamına giren hastanelerin her birinde bir gün olmak üzere denetici hemşireler toplanarak aynı anda soru kağıdı uygulanmıştır.

E. Verilerin Değerlendirilmesi

Toplanan veriler, araştırmacı tarafından elde çetelelenerek tablollaştırılmıştır. Bilgi sorularının değerlendirilmesinde her doğru cevaba 1, yanlış olana 0 puan verilerek toplam bilgi puanı hesaplanmıştır. İstatistiksel değerlendirmede yüzdellik, khi-kare önem kontrolü testleri kullanılmıştır.

III. BULGULAR VE TARTIŞMA

1. Araştırma Kapsamına Giren Denetici Hemşirelerin Tanıtıcı Özellikleri

Araştırma kapsamına giren Ankara Belediye İl Sınırları içinde 16 değişik hastanede çalışan denetim göreviyle yükümlü hemşirelerin yaş, eğitim durumu, çalışma süresi, deneticilik deneyimlerine göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Denetici Hemşirelerin Tanıtıcı Özellikleri

Denetici Hemşirelere İlişkin Özellikler	Sayı	%
Yaş (n= 70)		
20 - 24	25	35.72
25 - 29	14	20.00
30 - 34	14	20.00
35 - 39	10	14.28
40 + Yıl	7	10.00
Eğitim Durumu (n= 70)		
Sağlık Meslek Lisesi Mezunu	56	80.00
Hemşirelik Yüksek Okulu Mezunu	14	20.00

Denetici Hemşirelere İlişkin Özellikler	Sayı	%
Meslekteki Deneyimleri (n= 70)		
0 - 1 Yıl	2	2,86
2 - 5 Yıl	21	30,00
6 - 9 Yıl	25	35,72
10 + Yıl	22	31,42
Deneticilik Deneyimleri (n= 70)		
0 - 1 Yıl	24	34,28
2 - 5 Yıl	30	42,86
6 - 9 Yıl	9	12,86
10 + Yıl	7	10,00

Tablo 1'e bakıldığında hemşirelerin daha çok genç yaş grubunda oldukları (% 35.72), ileri yaş gruplarında sayının giderek azaldığı gözlenmiştir. Genç yaşta mesleğe atılma, erken yaşta emekli olma, meslekten erken ayrılma nedeniyle hemşirelerin daha çok genç yaş grubunda toplandığı söylenebilir.

Eğitim durumları incelendiğinde, ülke koşullarına bağımlı olarak % 80'in Sağlık Meslek Lisesi mezunu, % 20'nin Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu olduğu saptanmıştır.

Meslekte çalışma sürelerine bakıldığında, çalışma sürelerinin giderek arttığı gözlenmiştir. Meslekteki çalışma sürelerinin artması, araştırma kapsamına giren hemşirelerin deneticilik görevleriyle yükümlü olmaları, bu

göreve atanabilmeleri içinde belli bir deneyim süresinin geçmesine bağlanabilir.

Deneticilikte geçen sürelerle bakıldığında çoğunluğunun 2 - 5 yıldır bu görevi yükledikleri (% 42.86), buna yakın bir oranda (% 34.28) çok kısa süre 0 - 1 yıllık gibi deneticilik deneyimleri olduğu saptanmıştır.

Denetici hemşirelere, deneticilik görevini yüklenmek için gerekli olan deneyim süreleri, eğitim düzeyi ve eğitim programlarına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu görüşlerin dağılımı Tablo 2,3,4'de gösterilmiştir.

Denetici hemşire sorumluluğunu yüklenmek için meslekte deneyim gerekli midir sorusuna araştırma kapsamına giren hemşirelerin % 98.57'si evet cevabı vermişlerdir.

Tablo 2. Denetici Hemşireler İçin Gerekli Olan Deneyim Süreleri

Gerekli Olan Deneyim Süreleri	Sayı	%
0 - 1 Yıl	7	10.00
2 - 5 Yıl	55	78.57
6 - 9 Yıl	2	2.85
10 + Yıl	6	8.58
TOPLAM	70	100.00

Tablo 2'ye bakıldığında araştırma kapsamına giren denetici hemşirelerin % 78.57'si bu göreve atanabilmek için

2 - 5 yılın yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Denetimle ilgili kaynaklar da etkili bir denetimin yapılabilmesi için deneyimlerden yararlanmanın gerekli olduğunu belirtmektedirler. Araştırma sonunda elde edilen veriler de bu durumu desteklemektedir (11).

Tablo 3. Denetici Hemşireler İçin Gerekli Olan Eğitim Düzeyleri

Gerekli Olan Eğitim Düzeyleri	Sayı	%
Sağlık Meslek Lisesi Mezunu	18	25.72
Hemşirelik Yüksek Okulu Mezunu	31	44.28
Diğer	21	30.00
TOPLAM	70	100.00

Araştırma kapsamına giren denetici hemşirelerin % 44.28'i, deneticilerin Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu olmaları gerektiğini söylemişlerdir. % 30'u ise mezun olduğu okuldan ziyade çalışma deneyimi, yeteneği, bilgisi ve kişilerarası iletişimi gibi nedenlerin önemini belirtmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 4. Denetici Hemşireler İçin Gerekli Olan Eğitim Programları

Gerekli Olan Eğitim Programları	Sayı	%
Yüksek okul mezunlarının göreve başlamadan eğitime alınması	6	8.57
Yüksek okul mezunlarının mezuniyet sonrası eğitim programına devam etmesi	25	35.72
Deneyimli Sağlık Meslek Lisesi mezunlarının göreve başlamadan eğitime alınması	26	37.14
Diğer	13	18.57
TOPLAM	70	100.00

Denetici hemşirelerin ne tür eğitim programlarından geçmesi gerektiğine bakıldığında % 35.72'si, Hemşirelik Yüksek Okulu mezunlarının mezuniyet sonrası eğitim programına devam etmesi görüşünü getirirken, % 37.14'ü, deneyimli Sağlık Meslek Lisesi mezunlarının göreve atanmadan eğitime alınmalarını belirtmişlerdir (Tablo 4). % 18.57'si ise denetçilik görevi verilecek olan hemşirenin tüm servislerde rotasyon yapması, yüksek okul mezunlarının meslekte belli deneyimden sonra denetim hizmetine getirilmesi, mezun olduğu okul farkına bakılmadan ve denetici hemşirenin, deneti-

cilik görevine getirilmeden önce deneticilikle ilgili eğitim alması gibi nedenlerle açıklayarak belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamına giren denetici hemşirelere denetim sırasında güçlüklerle karşılaştınız mı şeklinde sorulduğunda % 90'ı, güçlüklerle karşılaştığını belirtmişlerdir. Karşılaştıkları güçlüklerin dağılımı ve güçlüklerle getirdikleri çözüm yolları Tablo 5 ve 6'da gösterilmiştir.

Tablo 5. Denetici Hemşirelerin Denetim Sırasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Dağılımı

n= 70

Denetim Sırasında Karşılaştıkları Güçlükler	Sayı	%
Eleman ve bilgi yetersizliği	32	45,71
Malzeme yetersizliği	20	28,57
Yetkilerin kullanılamaması ve rol karmaşası	16	22,85
İletişim yetersizliği	12	17,14
Sorumluluğun bilincinde olunmaması	5	7,14
Deneticinin denetimle ilgili bilgi yetersizliği	5	7,14
Yardımlaşma ve dayanışmanın yetersizliği	3	4,28
Hemşirelerin kişisel ihtiyaçlarının kurumca karşılanamaması	3	4,28

Denetim Sırasında Karşılaştıkları Güçlükler	Sayı	%
Kişisel sorunların çalışma ortamına aktarılması	2	2.85
Ulaşım sorunu	2	2.85
Yapısal veya görevle ilgili Organizasyon bozukluğu	1	1.42
TOPLAM	101^x	xx

^x Birden fazla cevap verdikleri için n'de artma olmuştur.

^{xx} Yüzdeler n= 70 üzerinden alınmıştır.

Tablo 5'e bakıldığında, denetici hemşireler denetim sırasında % 45.71 oranında eleman ve bilgi yetersizliği güçlüğü ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bunun arkasından sırayla malzeme yetersizliği (% 28.57), yetkilerin kullanılamaması ve rol karmaşası (% 22.85) ve iletişim yetersizliği (% 17.14) güçlüklerinin geldikleri görülmektedir. Daha sonra da sorumluluğun bilincinde olunmaması ve deneticinin denetimle ilgili bilgi yetersizliği (% 7.14) konularının eşit oranda ortaya çıktığı gözlenmektedir. Bu güçlüklerin, hizmet-içi eğitim programlarının yeterli bir şekilde yapılmaması, yeterli eleman kadrosunun olmaması, görev yetki ve sorumluluklarının dağıtılmaması, görev tanımlarının açıklanmaması, hem kendi grubuyla, hem de diğer

meslek gruplarıyla yeterli bir iletişimin kurulamamasından oluştuğu düşünülebilir.

Tablo 6. Denetici Hemşirelerin Denetim Sırasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Çözüm Yollarının Dağılımı

n = 70

Denetim Sırasındaki Güçlüklerin Çözüm Yolları	Sayı	%
Sorunu bir üst makama ileterek	26	37,14
Mevcut elemanla yapılacak işlerin ve kullanılacak malzemelerin daha iyi planlamasını yaparak	17	24,28
Elemanlara ilgili konularda açıklamalar ve uyarılarda bulunarak	17	24,28
Hizmet-içi eğitim yaparak	12	17,14
Hangi yetkilerin kimlere ait olduğunu ilgili kişilerle tartışarak	9	12,85
Sorunları ilgilendiren kişilerle toplantılar yaparak	8	11,42
Güçlükleri çözümlenmede herhangi bir yol önerememek	15	21,42
TOPLAM	104^x	xx

^x Birden fazla cevap verdikleri için n'de artma olmuştur.

^{xx} Yüzdeler n= 70 üzerinden alınmıştır.

Denetici hemşireler, denetim sırasında karşılaştıkları güçlükler için önerdikleri çözüm yollarından % 37.14 oranında, sorunu bir üst makama ileterek çözümlediklerini belirtmişlerdir (Tablo 6). Diğer önerdikleri çözüm yollarını ise mevcut elemanla yapılacak işlerin ve kullanılacak malzemelerin daha iyi planlanması ve elemanlara ilgili konularda açıklama ve uyarılarda bulunmak tarzında ifade etmektedirler (% 24.28). Deneticilerin önerdikleri çözüm yolları kaynaklara uygunluk göstermektedir (2,11). Buna karşılık denetici hemşirelerin % 21.42 oranında, bilgilerin kullanılmama nedeniyle unutulması, belli yaştan sonra emekliliğe hazırlanmanın verdiği rahatlıkla, görevlerinde denetime ilişkin güçlükleri çözümlemek için çaba göstermemeleri, önemini kavrayamama, ilgisizlik gibi nedenlerle güçlükleri çözümlenmede herhangi bir yol belirleyemedikleri düşünülebilir.

Tablo 7. Denetici Hemşirelerin Niteliklerine Göre Dağılımı

n= 70		
Denetici Hemşirenin Nitelikleri	Sayı	%
Mesleki bilgisinde yeterli olmak	32	45.71
Kılık, kıyafet ve davranışlarıyla çevresine örnek olmak	28	40,00
Kişilerarası iletişimde beceri sahibi olmak	22	31.42

Denetici Hemşirenin Nitelikleri	Sayı	%
Yönetimindekilere eşit muamele yapmak	17	24.28
Meslekte deneyimli olmak	15	21.42
Yerinde karar verebilmek	14	20.00
İyi bir gözlemci olmak	13	18.57
Yönetimindekilerin güven ve saygısını kazanmak	12	17.14
Sorunları çözebilme yeteneğine sahip olmak	12	17.14
İyi bir dinleyici olmak	11	15.71
Kişilik sahibi olmak	10	14.28
Sır saklamasını bilmek	10	14.28
Eğitici ve öğretici olmak	9	12.85
İyi ahlak sahibi olmak	8	11.42
Yasaları ve yönetmelikleri bilmek	8	11.42
Hoşgörülü olmak	8	11.42
Mesleki gelişmeleri izlemek ve yeniliklere açık olmak	8	11.42
Rehberlik edici özelliğe sahip olmak	7	10.00

Denetici Hemşirenin Nitelikleri	Sayı	%
İnsan psikolojisini iyi bilmek, yapıcı eleştiri özelliğine sahip olmak	7	10,00
Sorumluluk sahibi olmak	6	8,57
Disiplinli olmak	6	8,57
Otoriter olmak	5	7,14
Kültürlü olmak	5	7,14
Sözel ve yazılı olarak iyi bir ifade tarzına sahip olmak	4	5,71
Elemanların işle ilgili problemlerine eğilmek	4	5,71
Elemanlarını tanımak ve örgütün amaçlarını bilmek	4	5,71
Mesleki eğitim veren Meslek Lisesi ve Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu olmak	3	4,28
Bedenen ve ruhen sağlıklı olmak	3	4,28
Liderlik özelliğine sahip olmak ve teşvik edici olmak	2	2,84
TOPLAM	293^x	xx

^x Birden fazla cevap verdikleri için n fazlalaşmıştır.

^{xx} Yüzdeler n= 70 üzerinden alınmıştır.

Tablo 7'de denetici hemşirelerin niteliklerine göre dağılımları görülmektedir. Araştırma kapsamına giren denetici hemşirelerden bu niteliklerden 5 tanesini yazmaları istendiğinde en fazla yoğunluk % 45.71 oranında mesleki bilgisinde yeterli olmak niteliğinde olmuştur. Daha sonra kılık, kıyafet ve davranışlarıyla çevresine örnek olmak % 40 oranında belirtilmiş, arkasından sırasıyla kişilerarası iletişimde beceri sahibi olmak (% 31.42), yönetimdekilere eşit muamele yapmak (% 24.28) ve meslekte deneyimli olmak (% 21.42) olarak belirtilmiştir.

Yerinde karar verebilmek, iyi bir gözlemci olmak, yönetimdekilerinin güven ve saygısını kazanmak, sorunları çözebilme yeteneğine sahip olmak, iyi bir dinleyici olmak nitelikleri birbirlerine yakın oranlarda belirlenmişlerdir. Bunun yanısıra liderlik özelliğinin olması ve teşvik edici olmak (% 2.84) gibi nitelikler oldukça düşük oranda belirtilmiştir. Denetici hemşireler tarafından belirtilen bu nitelikler yönetim biliminde de teorik olarak belirlenen denetici hemşire niteliklerine uyum göstermişlerdir.

2. Araştırma Kapsamına Giren Denetici Hemşirelerin
Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Bağımsız
Değişkenlerle Karşılaştırılması

Araştırma kapsamına giren denetici hemşirelere 17 tane bilgi sorusu sorulmuş, aldıkları puanlar hesaplanarak ortalama bilgi puanı bulunmuştur. Hesaplanan ortalama bilgi puanı $\bar{x} = 12.38$ 'dir. Değerlendirme yüzde üzerinde yapıldığında ortalama bilgi puanı % 72.82 olarak bulunmuştur. Genelinde ortalama bilgi puanına bakıldığında bu puanın % 50'nin üzerinde olduğu gözlenmiştir. Elde edilen ortalama bilgi puanına göre denetici hemşirelerin denetime ilişkin bilgilerinin çok yetersiz olduğu söylenemez. Fakat araştırmanın başında saptanan bağımsız değişkenlerle aldıkları ortalama bilgi puanları karşılaştırıldığında farklılıklar göze çarpmaktadır.

Tablo 8. Denetici Hemşirelerin Aldıkları Bilgi Puanları

Denetici Hemşirelerin Aldıkları Bilgi Puanları	Sayı	%
7 - 10	13	18.57
11 - 14	47	67.15
15 ↗	10	14.28
TOPLAM	70	100.00

Denetici hemşirelerin aldıkları bilgi puanları (Tablo 8) incelendiğinde % 67.15'inin 11-14 puan aldığı, uçlara doğru dağılımın daha az olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçla denetici hemşirelerin denetime ilişkin bilgi derecesinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırmanın planlanmasında bağımsız değişken olarak saptanan yaş, mezun oldukları okul, çalışma süreleri, denetici hemşireler için gerekli olan deneyim süreleri ve çalıştıkları yerler, denetici hemşirelerin aldıkları ortalama bilgi puanlarıyla karşılaştırılmıştır.

Tablo 9. Denetici Hemşirelerin Yaşa Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı

Yaş	Ortalama Bilgi Puanı				Toplam		X ²
	$\bar{x}=12.38$				Sayı	%	SD
	$\bar{x} \downarrow$ Sayı	%	$\bar{x} \uparrow$ Sayı	%			P
20 - 24	12	48.00	13	52.00	25	100.00	(1)
25 - 29	4	28.57	10	71.43	14	100.00	X ² =0.780
30 - 34	7	50.00	7	50.00	14	100.00	
35 - 39	5	50.00	5	50.00	10	100.00	1
40 ↗	4	57.14	3	42.86	7	100.00	0.05 < P
TOPLAM	32	45.71	38	54.29	70	100.00	

(1) Denetici hemşirelerin yaşları 20 - 29 ve 30 ↗ diye gruplandırılmış ve Yates düzeltilmeli khi-kare testi uygulanmıştır.

Ortalama bilgi puanıyla yaş değişkeni karşılaştırıldığında (Tablo 9), 25 - 29 yaş grubunda denetici hemşirelerin % 71.43'ü, ortalamanın üzerinde puan alırken yaş ilerledikçe bilgi puanında düşmelerin olduğu gözlenmiştir. Bu da meslekte yeni olmada bilgilerin taze olması, yaş ilerledikçe bilgilerin unutulması, meslekte yıpranmaya bağlı olarak bıkkınlığın olması ve hizmet-içi eğitim programlarının olmaması nedeniyle bilgi puanlarında azalmaya neden olabilir.

Yapılan istatistiksel değerlendirmede yaş ile ortalama bilgi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($P > 0,05$).

Tablo 10. Denetici Hemşirelerin Eğitim Durumlarına Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı

Eğitim Durumu	Ortalama Bilgi Puanı $\bar{x} = 12.38$				Toplam Sayı	P
	$\bar{x} \downarrow$ Sayı	%	$\bar{x} \uparrow$ Sayı	%		
Sağlık Meslek Lisesi mezunu	29	51.78	27	48.22	56	100.00 (1)
Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu	3	21.42	11	78.58	14	100.00
TOPLAM	32	45.71	38	54.29	70	100.00

(1) Fisher testi uygulanmıştır.

Ortalama bilgi puanıyla eğitim değişkeni karşılaştırıldığında Tablo 10'da görüldüğü gibi Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu denetici hemşirelerin % 78.58'i ortalamanın üzerinde puan almışlardır. Yüksek okul mezunlarının yaşlarının daha büyük olması ve aldıkları eğitimin daha yoğun olmasına bağlı olarak ortalama bilgi puanlarının yüksek olduğu söylenebilir.

Yapılan istatistiksel değerlendirmede eğitim durumu ile ortalama bilgi puanları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Tablo 11. Denetici Hemşirelerin Meslekteki Deneyimlerine Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı

Meslekteki Deneyim	Ortalama Bilgi Puanı $\bar{x}=12,38$				Toplam		χ^2
	$\bar{x} \downarrow$ Sayı	%	$\bar{x} \uparrow$ Sayı	%	Sayı	%	SD P
0 - 1 Yıl	1	50,00	1	50,00	2	100,00	(1)
2 - 5 Yıl	8	38,10	13	61,90	21	100,00	$\chi^2=0,598$
6 - 9 Yıl	11	44,00	14	56,00	25	100,00	1
10 + Yıl	12	54,55	10	45,45	22	100,00	0,05 < P
TOPLAM	32	45,71	38	54,29	70	100,00	

(1) Denetici hemşirelerin meslekte deneyim süreleri 0 - 5 yıl ve 6 \nearrow yıl olarak gruplanmış, yates düzeltilmeli khi-kare testi uygulanmıştır.

Tablo 11'de denetici hemşirelerin meslekteki deneyimlerine göre aldıkları bilgi puanlarının dağılımları gösterilmiştir. Çalışma süreleri ortalama bilgi puanıyla karşılaştırıldığında 2 - 5 yıllık meslekte deneyimi olanların % 61.90'ı ortalamanın üzerinde puan alırken, meslekte deneyim süresi arttıkça bilgi puanında düşmelerin olduğu gözlenmiştir. Meslekte deneyim süresi arttıkça bilgi puanlarının azalmasının nedeni olarak, meslekte yıpranma nedeniyle bilgilerin unutulması ve ilgisizliğe, kendilerini yenilemelerine bağlanabilir. Yapılan istatistiksel değerlendirme de çalışma süresiyle ortalama bilgi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($P > 0.05$).

Tablo 12. Denetici Hemşirelerin Deneticilik Görevlerindeki Deneyimlerine Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı

Deneticilik Süresi	Ortalama Bilgi Puanı				Toplam		χ^2
	$\bar{x}=12,38$				Sayı	%	SD
	$\bar{x} \downarrow$ Sayı	%	$\bar{x} \uparrow$ Sayı	%			
0 - 1 Yıl	11	45.83	13	54.17	24	100.00	(1)
2 - 5 Yıl	14	46.66	16	53.33	30	100.00	$\chi^2=0.033$
6 - 9 Yıl	3	33.33	6	66.67	9	100.00	1
10 + Yıl	4	57.14	3	42.86	7	100.00	$0.05 < P$
TOPLAM	32	45.71	38	54.29	70	100.00	

(1) Denetici hemşirelerin deneticilik görevlerindeki deneyimleri 0 - 5 yıl ve 6 \uparrow yıl olarak gruplanmış, yates düzeltmeli khi-kare testi uygulanmıştır.

Ortalama bilgi puanıyla denetici olarak çalışma süreleri karşılaştırıldığında (Tablo 12), 6 - 9 yıllık çalışma süresinde denetici hemşirelerin % 66.67'si ortalamanın üzerinde puan alırken, buna yakın bir oranda % 54.17'nin 0 - 1 yıllık gibi kısa sürede ortalamanın üzerinde puan aldıkları görülmüştür. Buna karşılık deneyim arttıkça bilgi puanında düşmelerin olduğu gözlenmiştir. Bunun nedeni olarak, göreve yeni atanmalara bağlı olarak istekli olmaları ve öğrenmeleri, daha sonraları denetimde güçlüklerle karşılaşmalarına bağlı bıkkınlığın verdiği isteksizliklerin olduğu söylenebilir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede denetici hemşirelerin deneticilik görevlerindeki süreyle ortalama bilgi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Tablo 13. Denetici Hemşirelerin Çalıştıkları Hastanelere Göre Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Dağılımı

Çalıştıkları Yerler	Ortalama Bilgi Puanı				Toplam	
	$\bar{x}=12.38$					
	$\bar{x} \downarrow$ Sayı	%	$\bar{x} \uparrow$ Sayı	%	Sayı	%
Hacettepe Çocuk Hastanesi	-	-	6	100.00	6	100.00
Hacettepe Erişkin Hastanesi	-	-	11	100.00	11	100.00

Çalıştıkları Yerler	Ortalama Bilgi Puanı $\bar{x}=12.38$				Toplam	
	$\bar{x} \downarrow$		$\bar{x} \uparrow$		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
A. Ü. Tıp Fak. Hastanesi	2	33.33	4	66.67	6	100.00
İbnî Sina Hastanesi	4	100.00	-	-	4	100.00
Gazi Üniversitesi Tıp Fak. Hastanesi	1	33.33	2	66.67	3	100.00
Ankara Hastanesi	1	50.00	1	50.00	2	100.00
Nümine Hastanesi	5	83.33	1	16.67	6	100.00
Yüksek İhtisas Hast.	3	42.86	4	57.14	7	100.00
Dr. Zekai Tahir Burak (Ankara Doğumevi)	6	100.00	-	-	6	100.00
Ahmet Andiçen Onkoloji Hastanesi	-	-	1	100.00	1	100.00
Rehabilitasyon Merk.	1	50.00	1	50.00	2	100.00
Zübeyde Hanım Doğum- evi	5	71.43	2	28.57	7	100.00
Sami Ulus Çocuk Hast.	1	100.00	-	-	1	100.00
Sanatoryum Hastanesi	1	20.00	4	80.00	5	100.00
Sosyal Sigortalar Kur. Ankara Hastanesi	1	50.00	1	50.00	2	100.00

Çalıştıkları Yerler	Ortalama Bilgi Puanı				Toplam	
	$\bar{x}=12,38$					
	$\bar{x} \downarrow$ Sayı	%	$\bar{x} \uparrow$ Sayı	%	Sayı	%
Sosyal Sigortalar Kur.						
Çocuk Hastanesi	1	100,00	-	-	1	100,00
TOPLAM	32	45,71	38	54,29	70	100,00

Tablo 13'de denetici hemşirelerin aldıkları ortalama bilgi puanlarının çalıştıkları yerlere göre dağılımı gösterilmiştir. Tablo'ya bakıldığında Hacettepe Üniversitesi Hastanelerinde çalışan denetici hemşirelerin hepsinin aldıkları bilgi puanlarının ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. Diğer Üniversite Hastanelerinde ise ortalamasının altında puan alan denetici hemşireler de saptanmıştır. Hacettepe Üniversitesindeki Hemşirelik Hizmetlerinin kuruluşundan beri Hemşirelik Müdürlüğü tarafından yönetilmesi ve bu yönetime bağlı olarak sık aralıklarla denetime ilişkin eğitim ve toplantıların yapılması, denetici hemşirelerin karşılaştıkları güçlükleri çözümlerken doğrudan Hemşirelik Müdürlüğü'nden yardım alması, bilgilerini yenilemek için sık eğitim programlarının yapılması nedeniyle aldıkları bilgi puanlarını etkilediği düşünülebilir. Diğer Üniversite hastanelerinde ise Hemşirelik Müdürlüğü'nün kuruluşunun yeni olması, özellikle İbnî Sina ve Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde Hemşirelik Müdürlüğü'nün araştırmanın yapıldığı sırada henüz kuruluş çalışmalarının yürütülmesi nedeniyle aldıkları bilgi puanlarını etkilediği düşünülebilir.

Tablo 14. Denetici Hemşirelerin Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Hastanelere Göre Dağılımı

Denetici Hemşirelerin Çalıştıkları Hastaneler	Ortalama Bilgi Puanı				Toplam		X ² SD P
	$\bar{x} \downarrow$ Sayı	%	$\bar{x} \uparrow$ Sayı	%	Sayı	%	
Üniversite Hastaneleri	7	23.33	23	76.67	30	100.00	(1)
Sağ. Sos. Yard. Bak. Hastaneleri	23	62.17	14	37.83	37	100.00	X ² =10.10 1
Sosyal Sigortalar Kurumu Hastaneleri	2	66.67	1	33.33	3	100.00	0.001 > P
TOPLAM	32	45.71	38	54.29	70	100.00	

(1) Denetici hemşirelerin çalıştıkları yerler Üniversite Hastaneleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hastaneleri diye gruplandırılmış ve Yates düzeltmeli khi-kare testi uygulanmıştır. Sayısının az olması nedeniyle Sosyal Sigortalar Kurumu Hastaneleri değerlendirme dışında bırakılmıştır.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı Hastaneler incelendiğinde araştırma kapsamına giren denetici hemşirelerin % 62,17'sinin aldıkları bilgi puanı ortalamasının altındadır (Tablo 14). Bu hastanelerde Hemşirelik Müdürlüğünün olmayışı, hemşirelerin doğrudan başhekimliklere bağlı olması, başhemşirelerin eğitim programları için bağımsız karar vere-

memeleri nedeniyle hemşirelerin aldıkları bilgi puanlarını etkilediği düşünülebilir.

Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanelerinde de Hemşirelik Hizmetleri Yönetiminin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hastaneleriyle aynı biçimde olması nedeninin, denetici hemşirelerin aldıkları bilgi puanlarını etkilediği düşünülebilir.

Denetici hemşirelerin çalıştıkları yerlerin, aldıkları bilgi puanlarına etkisini istatistiki olarak incelemek amacıyla Üniversite Hastaneleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hastaneleri ve Sosyal Sigortalar Kurumu Hastaneleri olarak gruplandırma yapılmış aradaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılmıştır (Tablo 14).

Sosyal Sigortalar Kurumunda çalışan denetici hemşirelerin sayıları az olduğundan dışarda bırakılarak istatistiki değerlendirme yapıldığında aradaki fark istatistiki olarak çok anlamlı bulunmuştur ($P < 0.001$).

Tablo 13'de de görüldüğü gibi Hacettepe Üniversitesi Hastanelerinde çalışan denetici hemşirelerin tamamı ortalamının üzerinde puan almışlardır. Önemliliğin nereden kaynaklandığını saptamak amacıyla Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri dışarda bırakılarak yapılan değerlendirmede aradaki fark istatistiki yönden anlamsız bulunmuştur. O halde aradaki anlamlılığı doğuran Hacettepe Hastaneleridir (Tablo 15).

Tablo 15. Denetici Hemşirelerin Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Hastanelere Göre Dağılımı (Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Hariç)

Çalıştıkları Hastaneler	Ortalama Bilgi Puanı				Toplam		χ^2
	$\bar{x} \downarrow$ Sayı	%	$\bar{x} \uparrow$ Sayı	%	Sayı	%	SD P
Üniversite Hastaneleri (Hacettepe hariç)	7	53.84	6	46.16	13	100.00	(1)
Sağ. Sosyal Yard. Bak. Hastaneleri	23	62.17	14	37.83	37	100.00	$\chi^2=0.307$
Sos. Sig. Kurumu Hastaneleri	2	66.67	1	33.33	3	100.00	1
TOPLAM	32	60.37	21	39.63	53	100.00	0.05 < P

(1) Denetici hemşirelerin çalıştıkları yerler Üniversite Hastaneleri (Hacettepe hariç) ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı + Sosyal Sigortalar Kurumu Hastaneleri diye gruplandırılmış ve Yates düzeltmeli khi-kare testi uygulanmıştır.

Tablo 16. Denetici Hemşirelerin Aldıkları Ortalama Bilgi Puanlarının Hastanelere Göre Dağılımı (Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Dahil)

Çalıştıkları Hastaneler	Ortalama Bilgi Puanı				Toplam		χ^2
	$\bar{x} \downarrow$ Sayı	%	$\bar{x} \uparrow$ Sayı	%	Sayı	%	SD P
Üniversite Hastaneleri (Hacettepe Dahil)	7	23.33	23	76.67	30	100.00	(1)
Sağ. Sos. Yardım Bakanlığı Hastaneleri	23	62.17	14	37.83	37	100.00	$\chi^2=10.59$
Sos. Sig. Kur. Hastaneleri	2	66.67	1	33.33	3	100.00	1 0.001 > P
TOPLAM	32	45.71	38	54.29	70	100.00	

(1) Denetici hemşirelerin çalıştıkları yerler tüm Üniversite Hastaneleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı + Sosyal Sigortalar Kurumu Hastaneleri diye gruplandırılmış ve Yates düzeltmeli khi-kare testi uygulanmıştır.

Tüm Üniversite Hastaneleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı + Sosyal Sigortalar Kurumu Hastaneleri birleştirilerek yapılan istatistiksel değerlendirmede aradaki fark istatistikî yönden çok anlamlı bulunmuştur (Tablo 16). Bu

elde edilen sonuçlardan da anlaşılacağı gibi Hacettepe Üniversitesi Hastanelerindeki denetici hemşirelerin denetimi ilişkin bilgileri oldukça yeterlidir. Bu da Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğündeki denetici hemşirelerin, kendi aralarında yaptıkları toplantılarla servislerde karşılaştıkları sorunları tartışmaları sonucu, olaylara yaklaşımlarının değerlendirilmesine, denetimin daha bilimsel çerçeve içerisinde yapılmasına bağlanabilir. Hemşirelik Müdürünün; görev, yetki ve sorumluluklarını ekibine dağıtarak, denetici hemşirenin daha istekli görev yapmasını ve karar vermesini sağladığı düşünülebilir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

A. Sonuçlar

Araştırma kapsamına giren denetici hemşirelerin % 35.72'si 20-24 yaş grubuna girmekte, % 80'ni Sağlık Meslek Lisesi'nden mezun olup, % 35.72'si 6-9 yıllık hemşirelik yapmakta ve % 42.86'sınının 2-5 yıllık denetici hemşirelik deneyimleri olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Araştırmada, eleman ve bilgi yetersizliği, malzeme yetersizliği, yetkilerin kullanılamaması ve rol karmaşası, iletişim yetersizliği, sorumluluğun bilincinde olunmaması, deneticinin denetimle ilgili bilgi yetersizliği ile saptanan güçlükler, denetici hemşirelerin karşılaştıkları sorunları belirlemesi açısından önemlidir (Tablo 5).

Güçlükleri çözüm yollarından sorunu bir üst makama iletmek, mevcut elemanla yapılacak işlerin ve kullanılacak malzemelerin daha iyi planlanmasını yapmak, elemanlara ilgili konularda açıklamalar ve uyarılarda bulunmak, oldukça yüksek oranlarda başvuru olan yollar olarak görülmüştür (Tablo 6).

Araştırmada, denetici hemşirelerin niteliklerinden; mesleki bilgisinde yeterli olmak (% 45.71), kıyafet

ve davranışlarıyla çevresine örnek olmak, kişilerarası iletişimde beceri sahibi olmak, yönetimindekilere eşit muamele yapmak ve meslekte deneyimli olmak teorik bilgilerle de uyum göstererek en fazla oranlarda görülmüştür (Tablo 7).

Araştırma sonucunda denetici hemşirelerin ortalama bilgi puanı \bar{x} = 12.38, yüzde olarak % 72.82 bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, araştırma kapsamına giren denetici hemşirelerin aldıkları ortalama bilgi puanıyla yaş, mezun oldukları okul, çalışma süreleri, deneticilik için gerekli olan deneyim süreleri ve çalıştıkları yerler karşılaştırıldığında eğitim durumunun ve çalıştıkları yerlerin bilgi puanlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Tablo 10,13). Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu olmak ve Üniversite Hastanelerinde çalışmak, bilgi puanlarını olumlu yönde etkilemiştir. Bunun yanında yaş, çalışma süreleri ve deneticilikteki deneyim sürelerinin bu konuda önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 9,11,12).

B. Öneriler

Denetici hemşirelerin, çalıştıkları yerler bilgi puanlarını etkilemektedir. Özellikle Hacettepe Üniversitesi Hastanelerinde yürütülen Hemşirelik Hizmetleri Yönetiminin bu farklılığa neden olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle diğer Üniversite Hastaneleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hastaneleri ve Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanelerinde Hacettepe Hastanelerindeki gibi bir Hemşirelik Müdürlüğü'nün kurulması önerilir.

Denetimde görevlendirilecek hemşirelerin ya Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu olanlardan veya eğitime açık, bu dalda istek duyan Sağlık Meslek Lisesi mezunlarından seçilmeleri önerilir.

Daha yeterli ve etkili bir denetimin olabilmesi için Yüksek Okul mezunu denetici hemşirelerin mezuniyet sonrası programlarından geçmeleri veya Sağlık Meslek Lisesi mezunlarının bu göreve atanmadan, bu konuya ilişkin hizmet-içi eğitim programlarına alınmaları önerilir. Araştırmada elde edilen veriler de bu öneriyi desteklemektedir.

Denetime ilişkin bilgi ve beceriler tekrarlanmadığı zaman unutulması nedeniyle denetim göreviyle görevlendirilmiş hemşirelerin belirli aralıklarda denetime ilişkin hizmet-içi eğitim programları almaları uygundur.

V. ÖZET

Araştırma, denetici hemşirelerin denetime ilişkin bilgileri ve kendi görevlerinin ne kadar bilincinde olduklarını saptamak amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır. Ankara Belediye İl Sınırları içinde bulunan Üniversite ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı hastanelerin tümünde ve Sosyal Sigortalar Kurumu Dışkapı Erişkin ve Çocuk Hastanelerinde yapılmıştır. Deneticilik göreviyle yükümlü hemşirelerin tümü (72 hemşire), araştırmanın etkinliğini arttırmak için araştırma kapsamına alınmış, 2'si araştırma sırasında bu görevden ayrıldıkları için araştırma 70 hemşire üzerinde yapılmıştır. Veriler, çeşitli kaynaklardan yararlanarak hazırlanan soru kağıdı ile araştırmacı tarafından toplanmış, elde çetelenerek değerlendirilmiş ve tablolaştırılmıştır.

Araştırmanın sonucunda araştırma kapsamına giren denetici hemşirelerin bilgi puanlarına, eğitim durumları ve çalıştıkları yerler gibi bağımsız değişkenlerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırma sonucunda gerekli öneriler getirilmiştir.

KAYNAKLAR

1. Baykal, B., Yönetim ve Beşeri İlişkiler. İstanbul, Yapı ve Kredi Ban. Eğ. Yay. No: 1, Binbirdirek Mat. San. A.Ş., 1982.
2. Eren, N., Sağlık Hizmetlerinde Yönetim. Ankara, Çağ Mat. 1984.
3. Hemşireliğin İşlevleri Standartları ve Niteliklerini Kapsayan Bir Rehber. Türk Hemşireler Der. Yay. Ankara, 1981.
4. James D.T., "The supervisor as counselor facilitator" J Rehabil 39: 18-20 passim, Jul-Aug 73.
5. Kalkandelen, A.H., Sınai ve Kamusal Kuruluşlarda Sevk ve İdare. Ankara, 1983.
6. ——— Hizmet İçi Eğitim El Kitabı. Ankara, Ajans - Türk Gaz. ve Mat. San. 1979.
7. Kron, T., The Management of Patient Care. W.B. Saunders Comp. Philadelphia, 1971.
8. Longest B.B. Jr, "Evaluating hospital supervisor" Hosp Prog, 53: 78-80, May 72.

9. Özalp, İ., İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon.
Eskişehir, Cem Ofset Mat. San. A.Ş.
10. Sümbüloğlu, K., Sağlık Bilimlerinde Araştırma Teknik-
leri ve İstatistik. Ankara, Metiş Yay. Çağ Mat.
1978.
11. Taymaz, H., Teftiş. A.Ü. Eğ. Fak. Yay. No: 113, Ankara
Sevinç Mat. 1982.
12. Tortop, N., Yönetim Bilimi. Ankara A.İ.T.İ.A. Gazete-
cilik ve Halkla İlişkiler Yük. Ok. Bas. 1982.
13. Tutum, C., Personel Yönetimi. Ankara, Doğan Bas. 1979.
14. Velioglu, P., Hemsirelik Üstüne Düşünceler. İstanbul,
Latin Mat. 1977.
15. ——— Hemsirelikte Yönetim. İstanbul, Bozat Mat.
1970.
16. White, H.C., "Leadership: Some Behaviors and Attitudes
of Hospital Supervisors." Hospital Progr,
52, 41-45, Now, 1971.

EK

DENETİCİ HEMŞİRELERİN DENETİME İLİŞKİN BİLGİLERİNİN
SAPTANMASIYLA İLGİLİ SORU KAĞIDI

1. () Yaşınız?
2. Eğitim Durumunuz?
 - () a. Sağlık Meslek Lisesi mezunu.
 - () b. Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu.
 - () c. Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü mezunu.
3. Kaç yıllık hemşiresiniz?
 - () a. 1 yıl
 - () b. 2-5 yıl
 - () c. 5-10 yıl ve üstü.
4. () Kaç yıldır denetici hemşirelik yapıyorsunuz?
5. Denetici hemşire sorumluluğunu yüklenmek için meslekte deneyim kazanmak gerekli midir?
 - () a. Evet (Soru 6'yı sorunuz)
 - () b. Hayır (Soru 7'ye geçiniz)
6. () Kaç yıllık deneyim gereklidir?
7. Denetici hemşirenin eğitim düzeyi sizce ne olmalıdır?
 - () a. Sağlık Meslek Lisesi mezunu
 - () b. Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu
 - () c. Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü mezunu
 - () d. Diğer (Açıklayınız)

.....

8. Denetici hemşirelere mezuniyetten sonra denetim hizmetlerindeki verimliliklerini arttırmak için ne tür eğitim programları önerirsiniz?

- () a. Yüksek okul mezunlarının göreve başlamadan eğitime alınması
- () b. Yüksek okul mezunlarının mezuniyet sonrası eğitim programına devam etmesi,
- () c. Deneyimli Sağlık Meslek Lisesi mezunlarının, göreve başlamadan eğitime alınması,
- () d. Diğer (Açıklayınız)
-

9. Deneticilik göreviniz sırasında zorluklarla karşılaşmıyor musunuz?

- () a. Evet
- () b. Hayır

10. Evet ise ne gibi güçlüklerle karşılaşmaktasınız?

-
-
-
-

11. Bu güçlüklerinizi nasıl çözümlüyorsunuz?

-
-
-
-
-

Bu bölümde size yöneltilen soruların tek doğru cevabı vardır. Lütfen seçeneklerden sadece bir tanesinin yanına çarpı işareti koyunuz.

12. Aşağıdaki tanımlardan hangisi yönetimin en doğru tanımıdır?

- () a. Grup çabası ile iş başarma san'atı,
- () b. Bir gruba ait kişilerin çabalarının ortak bir amaca yöneltilmesinde yol gösterme.
- () c. Bir örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesi için kaynakların verimli, ekonomik ve birbirleriyle ahenkli biçimde kullanılması san'atıdır,
- () d. Herhangi bir kurumun, bir örgütün ya da bir işin yürütülmesinde tüm görevlerin uygulanmasıdır.

13. Denetimin en doğru tanımı aşağıdakilerden hangisidir?

- () a. Planlama ve örgütlemenin aksak yönlerini düzeltmek ve hataların tekrarına engel olmak amacıyla insan gücü ve öteki üretim kaynakları ile faaliyetlerin, önceden saptanmış esas ve ilkelere uygunluk durumlarının tetkik ve tesbiti işlemi.
- () b. Örgütlerin amaçlarının gerçekleştirilmesi için yapılan planların uygulanmasında, astların çalışmalarının ölçümü ve aksamaların düzeltilmesi işlemi.
- () c. Amaçların etkili biçimde ve planlanan süre ve şekillerde gerçekleştirilip gerçekleştirilme-

diğinin saptanması için yönetim tarafından kullanılan yöntemler,

- () d. Yönetilen şeylerin ve kişilerin, ya da erişilecek amaçların denetlenmesi.

14. Bir denetici hemşirede bulunması gereken niteliklerin beş tanesini yazınız.

- a.
 b.
 c.
 d.
 e.

15. Aşağıdakilerden hangisi denetim yapılırken uyulmaması gereken davranıştır?

- () a. Elemanın işle ilgili problemlerini çözmeye yardımcı olmak,
 () b. Elemanlarıyla ilişkilerinde iyi bir iletişimi sağlamak,
 () c. Elemanlarına rehberlik etmek,
 () d. Elemanları istekle dinlemeye hazır olmak,
 () e. Elemanın hatasını grub içinde kendisine söylemek.

16. Denetici hemşire; hasta sayısı az, eleman sayısı fazla olan bir serviste, hemşirelerden birini, diğer günlerde çalıştırmak üzere izinli saymak istemektedir. Böyle bir olayda izlenecek en uygun yol aşağıdakilerden hangisidir?

- () a. Servise telefon ederek elemanlardan birinin izinli olduğunu söylemek,

- () b. Servise telefon ederek hemşirelerin fikrini almak ve uygun olanı izine göndermek,
- () c. Servise çıkıp durumu yerinde gözleyip ikisinde çalışmasına izin vermek,
- () d. Servise çıkıp durumu yerinde gözleyip, hemşirelerin fikrini almak ve uygun olana izin vermek.

17. Denetici hemşire, denetim sırasında hastanın hayati bulgularının kaydedilmediğini gözledi. Böyle bir olayda izlenecek en uygun yol aşağıdakilerden hangisidir?

- () a. Hemşireye neden alınmadığını sormak,
- () b. Denetici hemşirenin kendisinin alıp, hemşireye bildirmesi,
- () c. Hemşireyi çağırıp neden alınmadığını sormak ve alınmasının önemini açıklamak,
- () d. Böyle bir davranışı tekrarlayıp tekrarlamayacağını gözlemek, ikinci kezde uyararak.

18. Denetimde motivasyon önemlidir. Motivasyonu sağlamak için aşağıdakilerden hangisini kullanırsınız?

- () a. Korku, tehdit, ceza
- () b. Ödül ve katılım, gerekirse ceza
- () c. Ödül ve katılım
- () d. Korku, tehdit, ceza, ödül.

19. Denetiminiz sırasında servisteki hasta bireyin hastalığıyla ilgili bilgi eksikliğini elemanınızda gördünüz. Böyle bir durumda yapacağınız en uygun yol aşağıdakilerden hangisidir?

- () a. Bu konuya ilişkin gerekli bilgiyi alacağı kaynakları göstermek ve önemini vurgulamak,
- () b. Bakım veren hemşireyi çağırıp hasta başında bilgi vermek,
- () c. Bu konuya ilişkin hiçbir şey yapmamak,
- () d. Bu konuya ilişkin gerekli araştırmaları yapmasını söylemek.

20. Denetiminiz sırasında serviste bulaşıcı hastalığı olan ve odası ayrılmayan bir hastayla karşılaştınız. Bu durum karşısında izleyeceğiniz en uygun yol aşağıdakilerden hangisidir?

- () a. Servis personelinden birini çağırıp hastanın odasını ayırmak,
- () b. Hemşireye hastanın odasını neden ayırmadığını sormak, hakkında gerekli işlemleri yapmak,
- () c. Hemşireye hastanın odasını neden ayırmadığını sormak, ayırmasının önemini anlatıp, hemşirenin de fikrini alarak odanın ayrılmasını sağlamak,
- () d. Hemşireye hastanın odasını ayırmasını söylemek.

21. Denetiminiz sırasında serviste çalışan elemanlar arasında devamlı sürtüşmeler olduğunu ve iyi bir iletişim olmadığı için servisle ilgili mesajların zaman zaman aksadığını gzyrsunuz. Bu durum karşısında izleyeceğiniz yol aşağıdakilerden hangisidir?

- () a. alışan elemanları bir araya toplayarak sorunun nereden kaynaklandığını ortaya çıkarmak,
- () b. Őikayetleri göz önüne alarak gereken kişileri uyarmak ve rapor etmek,
- () c. Hiçbir Şey yapmadan durumun düzelmesini beklemek,
- () d. Sorunu yaratan elemanların servisini değiştirmek.

22. Devamlı hakkında Őikayet gelen ve birlikte çalıştığı arkadaşlarıyla iletişimi iyi olmayan bir eleman karşısında denetici hemşire olarak izleyeceğiniz en uygun yol aşağıdakilerden hangisidir?

- () a. Elemanın kendisini uyarmak,
- () b. Arkadaşlarının ve kendi fikrini almak, sorunu bulup çözümlmeye çalışmak,
- () c. Elemanı olduğu gibi kabul edip, bırakmak,
- () d. Elemanın servisini değiştirmek.

23. Denetiminiz sırasında hiçbir neden göstermeden göreve gelmeyen bir elemanla karşılaştınız. Böyle bir durum karşısında denetici hemşire olarak izleyeceğiniz en uygun yol aşağıdakilerden hangisidir?

- () a. Eleman hakkında kanunî soruşturma açtırmak,
() b. Kendisini dinlemek, davranışının hatalı olduğunu anlatmak, bir daha tekrarlamaması için uyarmak,
() c. Elemanın hatalı davrandığını söyleyip, uyarıda bulunmak,
() d. Hiçbir şey yapmayıp, elemanın gelmesini beklemek.

24. Denetiminiz sırasında elemanlarınızdan birini üzgün bir ifade ile gördüğünüzde elemanınıza karşı uygulayacağınız en uygun yol aşağıdakilerden hangisidir?

- () a. Hiçbir şey farketmemiş gibi davranmak,
() b. Bir ihtiyacı olup olmadığını sorup sonra servisle ilgili işlerle ilgilenmek,
() c. Bana ihtiyacı olup olmadığını sorup, eğer isterse onu dinleyebileceğimi söylemek,
() d. Servis işleriyle ilgilenip, daha sonra ihtiyacı olup olmadığını sormak.